

औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI)

त्रैमासिक प्रतिवेदन | तेस्रो त्रैमासिक - २०८२/८३

माघ - चैत्र २०८२ | Jan/Feb - Mar/Apr 2026 AD

आधार वर्ष: २०७१/७२=१०० (2014/15 AD = 100)

166.76

Overall MPPI — Q3 FY 2082/83
Base: 2071/72 = 100 (Preliminary)

+1.28%

Quarter-on-Quarter Change
Up from 164.64 in Q2 2082/83

+2.78%

Year-on-Year Change
vs. 162.25 in Q3 FY 2081/82

१. कार्यकारी सारांश

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिक (माघ-फागुन-चैत्र २०८२) मा नेपालको समग्र औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (Manufacturing Producer Price Index - MPPI) १६६.७६ कायम भएको छ। यो एक प्रारम्भिक अनुमान हो र यसमा अन्तिम परिमार्जन हुन सक्नेछ। यस सूचकाङ्कले निम्न आर्थिक परिदृश्यहरूलाई दर्शाउँछ:

- त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ):** आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को दोस्रो त्रैमासिकको सूचकाङ्क १६४.६४ को तुलनामा चालु त्रैमासिकमा १.२८ प्रतिशतको वृद्धि भएको छ।
- वार्षिक परिवर्तन (YoY):** आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को तेस्रो त्रैमासिकको सूचकाङ्क १६२.२५ को तुलनामा यस वर्षको सोही अवधिमा २.७८ प्रतिशतको वृद्धि देखिएको छ।
- दीर्घकालीन प्रवृत्ति:** यसले आधार वर्ष २०७१/७२ देखि औद्योगिक उत्पादक मूल्यमा लगातार हुँदै आइरहेको बढ्दो प्रवृत्ति (Upward Trend) ले निरन्तरता पाएको देखाएको छ।

मूल्य वृद्धिका प्रमुख कारकहरू (Drivers of Price Pressures)

मूख्यतया विश्वव्यापी रूपमा उपभोग्य वस्तुहरूको मूल्यमा आएको निरन्तर उतारचढाव (विशेषगरी खानेतेल र तामामा भएको मूल्य वृद्धि) का कारण तेस्रो त्रैमासिकमा उत्पादक मूल्य वृद्धि भएको देखिन्छ र यसको प्रत्यक्ष असर आयातीत कच्चा पदार्थमा निर्भर रहेका औद्योगिक प्रतिष्ठानहरूमा पर्न गएको देखिन्छ।

- फलाम तथा इस्पात क्षेत्र (Iron and Steel Sector):** औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) को डालो (Basket) मा सबैभन्दा बढी भार (१८.२४ प्रतिशत) ओगटने फलाम तथा इस्पात क्षेत्रमा, दोस्रो त्रैमासिकको सुस्ततापश्चात यस त्रैमासिकमा उत्पादक मूल्यमा भएको वृद्धिको प्रमुख कारणमा भारतीय बजारमा बिलेट (Billet) को मूल्यमा भएको वृद्धिलाई र हिउँदपछिको निर्माण कार्यमा आएको केही तीव्रतालाई अनुमान गर्न सकिन्छ।
- खाद्यान्न मिल उत्पादन समूह (Grain Mill Products Group):** अर्कोतर्फ, सूचकाङ्कमा ८.२७ प्रतिशत भार रहेको खाद्यान्न मिल उत्पादन समूह (विशेषगरी चामल) ले समग्र सूचकाङ्कलाई तल भार्न (Deflationary Pull) मद्दत गरेको छ। स्वदेशी धान उत्पादनमा भएको सुधार र भारतीय बजारबाट सस्तो मूल्यमा भएको धान आयातका कारण यस समूहको मूल्य नियन्त्रणमा रहेको हो।

२. समय औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) को अवस्था: तेस्रो त्रैमासिक २०८२/८३

२.१ त्रैमासिक विश्लेषण (Quarter-on-Quarter Analysis) आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को दोस्रो त्रैमासिकमा १६४.६४ रहेको समय औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) तेस्रो त्रैमासिकमा २.१२ सूचकाङ्क बिन्दु (+१.२८ प्रतिशत त्रैमासिक वृद्धि) ले बढेर १६६.७६ पुगेको छ। सूचकाङ्कले समेटेका २५ औद्योगिक समूहहरूमध्ये १८ वटा समूहमा सकारात्मक त्रैमासिक परिवर्तन देखिएको छ, ४ वटा समूहमा सामान्यतया स्थिर अवस्था (|त्रैमासिक परिवर्तन| < ०.१ प्रतिशत) रहेको छ भने २ वटा समूहमा मात्र घटेको देखिन्छ।

२.२ वार्षिक विश्लेषण (Year-on-Year Analysis) वार्षिक तुलनात्मक आधारमा, आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को तेस्रो त्रैमासिकको सूचकाङ्क १६२.२५ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिकको सूचकाङ्क (१६६.७६) ४.५१ बिन्दु (+२.७८ प्रतिशत) ले बढी छ। दोस्रो त्रैमासिकमा देखिएको वार्षिक वृद्धिदर (+२.४८ प्रतिशत) को तुलनामा भएको यो तीव्र वृद्धिले आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को दोस्रो अर्धवार्षिक अवधिमा प्रवेश गर्दा औद्योगिक उत्पादक मूल्य थप सुदृढ हुँदै गएको पुष्टि गर्दछ।

२.३ तीन-वर्षीय प्रवृत्ति (Three-Year Trend)

त्रैमासिक	FY 2080/81	FY 2081/82	FY 2082/83	YoY Change (%)
प्रथम	152.14	159.17	164.26	+3.19%
दोस्रो	154.94	160.62	164.64	+2.50%
तेस्रो	155.12	162.25	166.76 *	+2.78%
चौथो	157.85	163.31	N/A	—
वार्षिक	155.01	161.34	(Ongoing)	—

* प्रारम्भिक अनुमान। परिमार्जन हुन सक्ने। N/A = तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको

३. क्षेत्रगत औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) — विस्तृत विश्लेषण

३.१ क्षेत्रगत औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) — आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिक

तलको तालिकामा सर्वेक्षणले समेटेका सबै २५ औद्योगिक समूह र ४६ वस्तुहरूको तेस्रो त्रैमासिकको औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) का साथै त्रैमासिक (QoQ) र वार्षिक (YoY) वृद्धिदर प्रस्तुत गरिएको छ।

NSIC / CPC	Group / Product Name	Wt.	Q2 082/83	Q3 082/83	QoQ %	YoY %
Overall	Manufacturing Producer Price Index	100.00	164.64	166.76	+1.28%	+2.78%
104	Veg. and Animal Oils & Fats	6.64	215.25	221.24	+2.78%	+10.29%
2154	Soyabean/Sunflower/Mustard oil	5.93	218.48	225.14	+3.05%	+11.03%
2159	Vegetable ghee	0.71	188.35	188.79	+0.23%	+3.44%
105	Dairy Products	2.04	175.49	174.96	-0.30%	-0.72%
106	Grain Mill Products	11.12	159.81	158.00	-1.13%	-4.14%
2311	Wheat flour	1.85	178.67	178.59	-0.04%	-1.25%

NSIC / CPC	Group / Product Name	Wt.	Q2 082/83	Q3 082/83	QoQ %	YoY %
2316	Rice	9.27	156.03	153.87	-1.38%	-4.79%
107	Other Food Products	6.16	147.57	147.25	-0.21%	-1.19%
2342	Biscuits	0.98	120.16	120.16	0.00%	+4.38%
2352	Sugar	1.83	179.00	176.88	-1.19%	-0.52%
108	Animal Feeds	4.98	162.65	163.31	+0.40%	-3.67%
110	Beverages	6.95	175.98	176.79	+0.46%	+3.34%
2413	Alcohol/spirits	3.07	189.37	191.21	+0.97%	+2.52%
2431	Beer	1.84	184.77	184.78	+0.01%	+5.76%
120	Tobacco Products	5.03	293.79	298.42	+1.58%	+9.23%
131	Spinning, Weaving & Finishing	3.19	150.10	152.45	+1.57%	+3.31%
2638	Jute/sutali yarn	0.72	149.65	153.43	+2.53%	+9.52%
2657	Jute woven sacks	0.33	189.97	196.65	+3.51%	+10.78%
139	Other Textiles (Carpets)	0.60	148.95	152.44	+2.35%	+6.80%
151	Leather & Related Products	0.44	92.88	96.19	+3.57%	+7.01%
152	Footwear	0.48	227.23	232.42	+2.28%	+5.82%
161	Sawmilling & Planing of Wood	0.73	166.56	167.83	+0.76%	+3.74%
162	Wood Products (Plywood)	1.07	178.41	180.55	+1.20%	+2.55%
170	Paper & Paper Products	1.01	143.96	150.00	+4.20%	+3.55%
181	Printing & Publishing	0.40	182.78	184.84	+1.12%	-0.60%
201	Basic Chemicals	0.51	125.59	127.95	+1.88%	+9.66%
202	Other Chemical Products	3.19	170.44	173.67	+1.89%	+8.07%
3532	Soap & detergents	2.87	173.78	177.35	+2.05%	+8.85%
210	Pharmaceuticals	1.52	137.39	137.50	+0.08%	-0.13%
222	Plastics Products	5.75	125.29	130.18	+3.90%	+0.92%
239	Non-Metallic Minerals (Cement)	12.81	103.82	103.84	+0.02%	+2.75%
3744	Cement	12.27	102.85	102.86	+0.01%	+2.92%
241	Iron & Steel	18.24	171.85	175.87	+2.34%	+1.95%
4124	Bars and rods (TMT)	8.61	171.09	174.56	+2.03%	+0.72%
4128	Steel pipes & tubes	3.54	204.80	210.13	+2.60%	+4.68%
242	Non-Ferrous Metals (Copper)	2.14	190.04	194.00	+2.08%	+8.88%
273	Wiring & Wiring Devices	0.90	233.31	241.47	+3.50%	+10.98%

४. उच्च उतारचढाव भएका प्रमुख १० समूह — वार्षिक वृद्धिको आधारमा

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिकमा निम्न १० वस्तु समूहहरूमा वार्षिक तुलनात्मक आधारमा सबैभन्दा उच्च उत्पादक मूल्य वृद्धि भएको देखिन्छ। समग्रमा, यी समूहहरूले विश्वव्यापी उपभोग्य वस्तुहरूको चक्र (Global Commodity Cycle), भारतीय बजारको मूल्य प्रसारण (India Price Transmission), र आन्तरिक मागमा आएको सुधारलाई प्रतिबिम्बित गर्दछन्।

१. भटमास/सूर्यमुखी/तोरीको तेल (Soyabean/Sunflower/Mustard Oil -CPC 2154)

		+11.03%
--	--	---------

भार (Wt): ५.८३% | सूचकाङ्क (Index): २२५.१४ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +३.०५%

ला निना (La Niña) को प्रभाव र कालासागर (Black Sea) क्षेत्रको तनावका कारण विश्वव्यापी रूपमा पाम तथा भटमासको कच्चा तेल आपूर्तिमा अवरोध आई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मूल्य वृद्धि भएको छ। नेपालले यी कच्चा पदार्थहरू मलेसिया र इन्डोनेसिया जस्ता तेस्रो मुलुकहरूबाट सिधै अमेरिकी डलर (USD) भुक्तानी गरी आयात गर्ने र रक्सौल/वीरगन्ज कोरिडोर खण्डमा मुख्यतः ट्रान्जिट ढुवानी र बन्दरगाह सेवामा मात्र भारतीय मुद्रा (INR) प्रयोग गर्ने हुँदा, यस त्रैमासिकमा भारतीय बजारको परम्परागत मूल्य प्रसारण (INR/NPR Pass-through) को प्रभाव न्यून वा आंशिक मात्र रहेको देखिन्छ।

मुख्य गरी भारतको वनस्पति घ्यू-तेल आयात महसुल नीतिमा आएको परिवर्तन र तेस्रो मुलुकबाट कच्चा पदार्थ आयात गरी प्रशोधनपश्चात भारततर्फ निर्यात गर्ने नेपाली उद्योगहरूको रणनीतिक व्यावसायिक गतिविधिका कारण चालु त्रैमासिकभरि नेपाली प्रशोधन उद्योगहरूमा प्रशोधित (Refined) तेलको तत्कालीन मूल्य (Spot Prices) र उत्पादनको परिमाण प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित हुन पुगेको देखिन्छ।

२. इन्सुलेटेड वाइन्डिङ तारहरू (Insulated Winding Wires - CPC 4631)

		+10.98%
--	--	---------

भार (Wt): ०.८०% | सूचकाङ्क (Index): २४१.४७ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +३.५०%

नेपालका तार उत्पादकहरूले भारतीय व्यवसायीहरूबाट कपर क्याथोड (तामाको कच्चा पदार्थ) आयात गर्ने गर्दछन्। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तामाको मूल्य वार्षिक तुलनामा करिब १२% को वृद्धि भएको कारण यस समूहमा उक्त वृद्धि भएको तामाको कारण स्थानान्तर भएको देखिन्छ।

३. जुटबाट बुनिएका बोराहरू (Jute Woven Sacks - CPC 2657)

		+10.78%
--	--	---------

भार (Wt): ०.३३% | सूचकाङ्क (Index): १८६.६५ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +३.५१%

कोलकाता र सिलिगुढी बजारमा कच्चा जुटको मूल्य उच्च विन्दुमा कायम रहनु तथा खाद्यान्न खरिद गर्ने निकायहरूबाट प्याकेजिङका लागि माग बढ्नुले बोराको मागमा चाप (Demand-side Pressure) बढेको देखिन्छ।

आधारभूत रसायनहरू: रोजिन/तारपिन तेल (Basic Chemicals -Rosin/Terpenic Oils - CPC 3440)

		+9.66%
--	--	--------

भार (Wt): ०.५१% | सूचकाङ्क (Index): १२७.८५ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +१.८८%

चीनमा सल्लाको खोटी (Pine Resin) आपूर्तिमा आएको कमीका कारण एसियाली बजारहरूमा गम रोजिनको मूल्य बढेको देखिन्छ। नेपालका साना रासायनिक औद्योगिक क्षेत्रहरूमा यस्ता कच्चा पदार्थहरूका लागि लगभग पूर्ण रूपमा भारतीय मध्यस्थकर्ताहरूमाथि निर्भर हुने हुनाले भारतका व्यापारीहरूले अन्तर्राष्ट्रिय बजारअनुसार बढाएको महँगो मूल्य नेपालमा सर्न गयो र यो त्रैमासिकमा सूचकाङ्क १.८८% ले बढ्न पुगेको देखिन्छ।

५. सुती तथा चुरोट (Tobacco & Cigarettes — CPC 2502)

		+9.23%
--	--	--------

भार (Wt): ५.०३% | सूचकाङ्क (Index): २८८.४२ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +१.५८%

नेपाल सरकारले साउन २०८२ देखि लागू हुने गरी सुर्तीजन्य पदार्थमा परिमार्जन गरेको अन्तःशुल्क (Excise Duties) र भारतबाट आयात हुने कच्चा सुर्तीको पातको बढ्दो लागतको प्रभाव पहिलो त्रैमासिकदेखि नै क्रमिक रूपमा सूचकाङ्कमा स्थानान्तरण हुँदै आएको देखिन्छ। पहिलो त्रैमासिकमा २८८.२२ र दोस्रो त्रैमासिकमा २८३.७८ रहेको सूचकाङ्क तेस्रो त्रैमासिकमा २८८.४२ पुग्नुले उद्योगहरूले कर र लागतको भार बजारमा लगातार र सञ्चित रूपमा (Cumulative Pass-through) समायोजन गर्दै लगेको पुष्टि हुन्छ। मौज्जातको चक्र (Inventory Cycle) र क्रमिक मूल्य परिमार्जन रणनीतिका कारण उक्त नीतिगत परिवर्तनको पूर्ण प्रभाव यस तेस्रो त्रैमासिकमा आएर उच्च विन्दुमा पुगेको देखिन्छ। चुरोट तथा सुर्ती समूहको यो सूचकाङ्क (२८८.४२) समग्र औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्कको डालो (MPPI Basket) मै सबैभन्दा उच्च निरपेक्ष सूचकाङ्क मान (Absolute Index Value) का रूपमा स्थापित रहेको छ।

६. तामाको तार र अर्ध-तयारी तामाका वस्तुहरू (Copper Wire & Semi-Finished Copper — CPC 4151)

			+8.88%
--	--	--	--------

भार (Wt): २.१४% | सूचकाङ्क (Index): १८४.०० | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +२.०८%

वाइन्डिङ तारहरू जस्तै यो क्षेत्र पनि अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा तामाको मूल्यमा आएको उछालबाटै प्रभावित भएको देखिन्छ। भारतीय प्रशोधनकर्ताहरूबाट आउने अर्ध-तयारी तामाका वस्तुहरू (पाता, स्टिरप्स, ट्युब) को मूल्यमा यस वर्ष वृद्धि भएको कारण नेपाली सहायक उत्पादन (Downstream Manufacturing) उद्योगहरूको उत्पादक लागत प्रत्यक्ष रूपमा बढेको देखिन्छ।

७. साबुन, डिटर्जेंट र प्रसाधन सामग्री (Soap, Detergents & Toilet Preparations — CPC 3532)

			+8.85%
--	--	--	--------

भार (Wt): २.८७% | सूचकाङ्क (Index): १७७.३५ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +२.०५%

साबुन र डिटर्जेंट उत्पादनको मुख्य कच्चा पदार्थ पाल्म कर्नल आयल (Palm Kernel Oil) र सर्फेक्टन्ट बेसका रूपमा प्रयोग हुने लिनियर अल्काइल बेन्जेन (LAB) को मूल्य उच्च नै रह्यो। सो ही अनुसार प्रमुख नेपाली उत्पादकहरूले गत चार त्रैमासिकदेखि उद्योगजन्य मूल्य (Factory Prices) मा निरन्तर बढ्दो मूल्यमा परिमार्जन गर्दै आएका छन्।

८. वाटरप्रूफ रबर/प्लास्टिकका जुत्ताचप्पल (Waterproof Rubber/Plastics Footwear — CPC 2931)

			+7.56%
--	--	--	--------

भार (Wt): ०.३७% | सूचकाङ्क (Index): २४८.२४ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +२.६७%

थाइल्याण्ड र इन्डोनेसियामा आपूर्ति सङ्कुचनका कारण सन् २०२६ को सुरुवातमा प्राकृतिक रबरको प्रतिकामक मूल्य (Futures) वृद्धि भएको देखिन्छ। विश्वव्यापी पेट्रोकेमिकल मूल्य चक्रका कारण पिभिसी (PVC) र सिन्थेटिक रबरको लागत मूल्य समेत बढेको देखिन्छ।

९. गलैँचा तथा कपडाका भुइँ ओछ्यानहरू (Carpets & Textile Floor Coverings — CPC 2721)

			+6.80%
--	--	--	--------

भार (Wt): ०.६०% | सूचकाङ्क (Index): १५२.४४ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): +२.३५%

युरोपेली र अमेरिकी बजारका क्रेताहरूको सकारात्मक मनोभावनाका कारण नेपालको हस्तनिर्मित गलैँचा निर्यात क्षेत्रमा मागको सुधार देखिएको छ। कच्चा ऊन (न्यूजिल्याण्ड र तिब्बती) को लागत र रड (भारतीय सेन्थेटिक रड) को मूल्य बढेको कारण उत्पादक मूल्य बढेको देखिन्छ।

१०. बियर (Beer — CPC 2431)

			+5.76%
--	--	--	--------

भार (Wt): १.८४% | सूचकाङ्क (Index): १८४.७८ | त्रैमासिक परिवर्तन (QoQ): नगण्य (Negligible)

जौको माल्ट (Barley Malt) आयात लागत र प्याकेजिङ सामग्री (काँचका बोटल, आल्मुनियम क्यान) को मूल्य वृद्धिका कारण उत्पादक लागत बढेको देखिन्छ।

५. न्यून वृद्धि/मूल्य गिरावट भएका समूहहरू (Slow Performers — Deflationary Groups)

निम्न समूहहरूमा वार्षिक तुलनात्मक आधारमा नकारात्मक वा न्यून वृद्धि भएको छ। यी समूहले आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिकमा समग्र औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) लाई घटाउन मद्दत गरेको छ।

Product / Group	Weight	Q3 Index	QoQ %	YoY %	Key Driver
Rice (CPC 2316)	9.27%	153.87	-1.38%	-4.79%	Good harvest; India rice export liberalisation
Grain Mill Products (Group 106)	11.12%	158.00	-1.13%	-4.14%	Rice price deflation dominates
Processed Tea (CPC 2391)	0.65%	138.78	+0.85%	-4.49%	Domestic oversupply; flat export demand
Animal Feeds (CPC 2331)	4.98%	163.31	+0.40%	-3.67%	Lower maize/soy input costs in India
Ready-Made Noodles (CPC 2372)	1.77%	141.55	+0.44%	-3.08%	Competitive market; wheat flour stable
Dairy / Liquid Milk (CPC 2211)	2.04%	174.96	-0.30%	-0.72%	Regulated pricing; limited farmgate adjustment
Pharmaceuticals (CPC 3525)	1.52%	137.50	+0.08%	-0.13%	Generic API costs stable globally

विश्लेषणात्मक टिप्पणी: चामल

चामल (भार: ८.२७%) आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिकमा उत्पादक मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिलाई संकुचन गर्ने सबैभन्दा ठूलो एकल कारक (Single Largest Deflationary Force) को रूपमा चामल रहेको छ। यसको वार्षिक मूल्यमा आएको ४.७८% को गिरावटले समग्र MPPI बाट करिब ०.४४ प्रतिशत बिन्दु (Percentage Points) घटाएको छ। यदि चामलको सूचकाङ्कलाई समावेश नगर्ने हो भने समग्र सूचकाङ्कको वृद्धि वार्षिक रूपमा २.७८% को सट्टा करिब ३.२२% ले वृद्धि हुने थियो।

धानको उत्पादक मूल्य (Paddy Producer Prices) मा आएको गिरावट उपभोक्ताका लागि फाइदाजनक भए तापनि यसले विशेषतः तराईका धान उत्पादक घरपरिवारको कृषि-व्यवसायजन्य आमदानीको मार्जिन (Farm-gate Margins) लाई सङ्कुचित गर्न सक्ने कुरामा खाद्य सुरक्षा र ग्रामीण आयको अनुगमन गर्ने नीति निर्माताहरूले ध्यान दिनु जरुरी छ।

६. आन्तरिक मूल्य सन्दर्भ (Domestic Price Context)

६.१ आन्तरिक आर्थिक वातावरण (Domestic Economic Environment)

- माघे सङ्क्रान्ति पछिको निर्माण मौसम: माघे सङ्क्रान्ति पछिको निर्माण मौसम (माघ-फागुन २०८२) का कारण छड (फलाम र इस्पात), सिमेन्ट र प्लाइवुडको मागमा आएको केही सुधारका कारण यी समूहहरूको उत्पादक मूल्यमा सुधार (Price Recovery) हुन पुग्यो।

- इन्धन मूल्य समायोजन र स्थिरता: इन्धनको मूल्य समायोजन र स्थिरता: तेस्रो त्रैमासिकको पहिलो दुई महिनामा इन्धनको मूल्य स्थिर भई चैत्र २०८२ मा पेट्रोलको खुद्रा मूल्य प्रति लिटर रु. १८४ कायम भएको थियो। सुरुवाती मूल्य स्थिर रहेतापनि त्रैमासिकको अन्तिम महिना भएको इन्धनको मूल्य वृद्धिका कारण उत्पादनमूलक क्षेत्रमा यातायात लागतको केही नकारात्मक असर (Pass-through) रहेता पनि अनियन्त्रित हुन नपाएको देखिन्छ।
- मौद्रिक नीति: नेपाल राष्ट्र बैंकले तेस्रो त्रैमासिकभरि नीतिगत रिपो दर (Policy Repo Rate) लाई स्थिरतामा राख्यो। खुकुलो बन्दै गएको कर्जा अवस्थाले उत्पादनमूलक उद्योगहरूको कार्यशील पुँजी (Working Capital) लाई टेवा पुऱ्याउन सुरु गरे तापनि लगानी-प्रेरित मागमा भने खासै ठूलो वृद्धि (Surge) हुन पाएन।
- विदेशी विनिमय दर: नेपाली रुपैयाँ र भारतीय रुपैयाँबीचको विनिमय दर (NPR/INR) १.६० मा स्थिर रहँदा भारतबाट हुने आयात मूल्यको पूर्ण प्रभाव (Full Price Transmission) कायमै रह्यो। अर्कोतर्फ, भारतीय मुद्राको अमेरिकी डलरको तुलनामा भारतीय मुद्रा कमजोर हुँदा नेपाली मुद्रमा परेको दबावका कारण डलरमा भुक्तानी हुने आयातित कच्चा पदार्थको लागतलाई सामान्य रूपमा बढाउन योगदान पुऱ्यायो।

७. भारित योगदान विश्लेषण (Weighted Contribution Analysis)

तलको तालिकाले समग्र औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) को कुल मान १६६.७६ मा प्रत्येक क्षेत्रको अनुमानित योगदानलाई अङ्कीकरण (Quantify) गर्दछ, जसको गणना भार र सूचकाङ्क मानको आधारमा गरिएको छ। सबैभन्दा ठूलो एकल क्षेत्रगत योगदान (Single Largest Sectoral Contribution) फलाम तथा इस्पात (Iron and steel) ले मात्रै सूचकाङ्कमा करिब ३२ अङ्कको योगदान पुऱ्याएको छ।

Industrial Group	Weight (%)	Q3 Index	Weighted Contribution	Share of Total (%)
Iron & Steel	18.24	175.87	32.08	19.24%
Cement (Non-Metallic Minerals)	12.81	103.84	13.30	7.98%
Grain Mill Products	11.12	158.00	17.57	10.54%
Beverages	6.95	176.79	12.29	7.37%
Vegetable Oils & Fats	6.64	221.24	14.69	8.81%
Other Food Products	6.16	147.25	9.07	5.44%
Plastics Products	5.75	130.18	7.49	4.49%
Tobacco Products	5.03	298.42	15.01	9.00%
Animal Feeds	4.98	163.31	8.13	4.88%
Other Chemicals / Soap	3.19	173.67	5.54	3.32%
Textiles (Spinning/Weaving)	3.19	152.45	4.86	2.91%
Remaining groups (11)	17.92	(various)	26.79	16.07%
TOTAL	100.00		166.76	100.00%

८. आगामी परिदृश्य र विश्लेषण (Forward-Looking Considerations)

आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को चौथो त्रैमासिक (वैशाख-असार २०८३ / अप्रिल-जुलाई २०२६) मा औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) मा हुने परिवर्तनलाई निम्न कारकहरूले प्रभाव पार्न सक्ने अपेक्षा गरिएको छ:

८.१ मूल्य वृद्धिका जोखिमहरू: सूचकाङ्क बढाउन सक्ने कारकहरू (Upside Risks)

- मनसुन सम्बन्धी अनिश्चितता:** सन् २०२६ को मनसुन दक्षिण एसियामा ढिलो सुरु भएमा वा कमजोर रहेमा कृषि उत्पादन घट्न सक्ने सम्भावना रहन्छ। यसले कृषि-खाद्य उत्पादकहरूका लागि धान, मकै र तेलहन जस्ता कच्चा पदार्थको मूल्य पुनः बढाउन सक्ने सम्भावना हुनेछ।
- तामा र अन्य धातुहरू:** विश्वव्यापीरूपमा पूर्वाधार प्रोत्साहन कार्यक्रमहरू (जस्तै अमेरिकी 'IRA' खर्च र युरोपेली युनियनको 'Green Deal' खरिद) का कारण आधारभूत धातुहरूको माग उच्च कायमै रहेमा तामा र आल्मुनियमको मूल्यमा अभै चाप वृद्धि हुन सक्नेछ।
- पेट्रोलियम पदार्थ:** मध्यपूर्वमा हुन सक्ने सम्भावित आपूर्ति अवरोध वा ओपेक प्लस (OPEC+) को उत्पादन कटौती गरेमा तेस्रो त्रैमासिकमा भन्दा बढी इन्धन लागतमा कारण सबै उत्पादनमूलक उप-क्षेत्रहरूमा यातायात र ऊर्जाको लागत बढ्न सक्नेछ।
- अन्तःशुल्क परिमार्जन:** साउन २०८३ देखि लागू हुने वार्षिक बजेटमा घोषणा गरेका परिमार्जनहरूले सुर्तीजन्य पदार्थ, मदिरा र केही निश्चित औद्योगिक कच्चा पदार्थहरूमा थप अन्तःशुल्क समायोजनका कारण उत्पादक मूल्य वृद्धि हुने देखिन्छ।

८.२ मूल्य गिरावट वा सन्तुलनका जोखिमहरू — सूचकाङ्क घटाउन सक्ने कारकहरू (Downside Risks)

- चामल र खाद्यान्नको मूल्य:** भारतले चामल निर्यात खुकुलो पार्ने नीतिलाई निरन्तरता दिएमा र आन्तरिक उत्पादन राम्रो भएमा खाद्यान्न मिल (Grain Mill) उत्पादनहरूबाट आउने मूल्य गिरावटको चाप चौथो त्रैमासिकभरि नै कायम रहने वा अभ बढ्न सक्ने देखिन्छ।
- सिमेन्टको अत्यधिक उत्पादन क्षमता (Overcapacity):** आन्तरिक उत्पादन क्षमता मागको तुलनामा उल्लेखनीय रूपमा बढी भएकाले, मौसमी निर्माण गतिविधि बढे तापनि सिमेन्टको उत्पादक मूल्यमा उल्लेख्य वृद्धि हुने सम्भावना कम देखिन्छ।
- औषधिजन्य कच्चा पदार्थ (Pharmaceutical Inputs):** विश्वव्यापी रूपमा औषधिको लागि अत्यावश्यक सामग्रीहरू (Active Pharmaceutical Ingredient) को मूल्य स्थिर वा थोरै घट्दो क्रममा रहेकाले यस उप-क्षेत्रमा न्यून मुद्रास्फीतिको अवस्थाको सम्भावना बढी देखिन्छ।

९. विधिगत टिप्पणी तथा तथ्याङ्कको गुणस्तर (Methodological Notes and Data Quality)

९.१ सङ्कलन तथा गणना विधि (Compilation Method)

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले लासपेयर्सको स्थिर-भार मूल्य सूचकाङ्क सूत्र (Laspeyres Fixed-weight Price Index Formula) प्रयोग गरी औद्योगिक उत्पादक मूल्य सूचकाङ्क (MPPI) गणना गर्ने गर्दछ:

$$P_{01} = \frac{\sum (p_1 \times q_0)}{\sum (p_0 \times q_0)} \times 100$$

यहाँ:

- p_0** = आधार वर्षको मूल्य (Base year price)
- p_1** = चालु अवधिको मूल्य (Current period price)
- q_0** = आधार वर्षको परिमाण

यो सूत्रले परिमाण (भार) को संरचनालाई आधार वर्षमै स्थिर राखेको हुनाले सूचकाङ्कको उतारचढावले मूल्यमा आएको परिवर्तनलाई मात्र मापन गर्दछ।

५.२ क्षेत्रगत दायरा तथा तथ्याङ्क सङ्कलन (Coverage and Data Collection)

देशभरीका करिब ४०० ठूला उत्पादनमूलक उद्योगहरू (Manufacturing Establishments) बाट मासिक उत्पादक मूल्य सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन त्रैमासिकरूपमा गरिन्छ। उद्योगहरूको छनोट औद्योगिक गणना २०६९ (CME 2069) मा उनीहरूको कूल उत्पादन (output) को आधारमा cut-off sampling र Probability Proportional Sampling को आधारमा छनोट गरिएको हो। उत्पादक मूल्यले अन्तःशुल्क (Excise Duty) र मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT) बाहेकको उद्योगको ढोकाको मूल्य (factory Gate Prices) लाई जनाउँछ।

५.३ आधार वर्ष र भार संरचना (Base Year and Weight Structure)

दायरा/ आयाम	विवरण
आधार वर्ष (Base Year)	आ.व. २०७१/७२ (सन् २०१४/१५) = १००
भारको स्रोत (Weight Source)	औद्योगिक गणना २०६९ (CME 2069) B.S.
भारको आधार (Weight Basis)	औद्योगिक समूहहरूको कुल उत्पादन मूल्य (Total gross output value)
औद्योगिक समूहहरूको संख्या	नेपाल स्तरिय औद्योगिक वर्गीकरण (NSIC) अनुसार २५ वटा समूहहरू
वस्तुहरूको संख्या (CPC)	५४ वटा प्रतिनिधि वस्तुहरू (Central Product Classification)
प्रकाशनको आवधिकता	त्रैमासिक (प्रारम्भिक + परिमार्जित)
तथ्याङ्क सङ्कलन समयान्तराल (Data Lag)	सन्दर्भ त्रैमासिक समाप्त भएको करिब ३ महिनाभित्र

विषय (Item)	विवरण (Detail)
प्रकाशन मिति	आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिक प्रकाशन (२०८३ असार १७ गते)
आगामी प्रकाशन	चौथो त्रैमासिक आर्थिक वर्ष २०८२/८३ (परिमार्जित तेस्रो त्रैमासिक + प्रारम्भिक चौथो त्रैमासिक): २०८३ असोजमसान्त भित्र।
परिमार्जन नीति (Revision policy)	प्रारम्भिक तथ्याङ्कहरू आगामी त्रैमासिक प्रकाशनहरूमा परिमार्जन हुन सक्नेछन्।
ऐतिहासिक श्रृंखला (Historical series)	राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको वेबसाइट www.nsonepal.gov.np मा आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को पहिलो त्रैमासिकदेखिको उपलब्ध छ।
तयार पार्ने शाखा	मूल्य तथ्याङ्क शाखा, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, थापाथली, काठमाडौं, नेपाल।
वर्गीकरण	नेपाल स्तरिय औद्योगिक वर्गीकरण (NSIC) र केन्द्रीय वस्तु वर्गीकरण (CPC)
भार परिमार्जन योजना	राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले राष्ट्रिय औद्योगिक सर्वेक्षण २०८३/८४ सञ्चालन पश्चात आधार वर्ष परिवर्तन (Rebasing) का लागि अद्यावधिक भार (Updated Weights) प्राप्त हुनेछ।

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
थापाथली, काठमाडौं, नेपाल | www.nsonepal.gov.np

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय (NSO) को वेबसाइटमा आधिकारिक प्रकाशन तथा प्रसारका लागि यस प्रतिवेदन तयार गरिएको हो। जिज्ञासा वा थप जानकारीका लागि मूल्य तथ्याङ्क शाखामा सम्पर्क गर्नु होला। राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयलाई स्रोत उद्धृत गरी यस तथ्याङ्क वा प्रतिवेदन पुनः प्रयोग गर्न सकिनेछ।